

UIT DE ARCHIEVEN DER GEMEENTEN MAARHEEZE, SOERENDONK EN GASTEL

Bij de beschrijving van de archieven van bovenvermelde plaatsen komen uiteraard veel gegevens van vroeger naar boven.

Het ligt in de bedoeling regelmatig in de Aa-kroniek deze bronnen te publiceren, in de hoop dat ze een bijdrage zullen leveren tot de kennis van dit heem.

Begonnen wordt met de publicatie van een reglement "ter voorkoming en blussing van brand" van de voormalige gemeente Soerendonk uit het jaar 1822.

Lezing van dit in de oorspronkelijke tekst gestelde reglement geeft een duidelijk beeld van de brandgevaaren in die tijd en de maatregelen, die de overheid nam ter voorkoming ervan.

REGLEMENT ter voorkoming en blussing van BRAND voor de Gemeente Soerendonk.

Artikel 1

"Niemand zal mogen gaan in stallen of schuren met een brandend licht dan alleen met eenen goede digte lantaarn, met hoorn of glazen ruiten verlichtende.

Artikel 2

Niemand zal met een pijp in den mond het zij rookende of niet, mogen gaan in stallen, schuren, schoppen of dergelijke gebouwen, nog daarmee staan werken, bij dezelve het zij bij het doen van reparatien of vernieuwingen aan die gebouwen of anderzins terwijl ook niemand met eene brandende pijp zonder deksel of dopje op de straat zal mogen gaan.

Artikel 3

Een ieder zal voorzigtig moeten zijn, in het bewaren en uitstorten der asschen, en dezelve niet mogen uitschudden dan na geheel koud of met wat uitgebluscht te zijn, en dan dezelve machten schudden, ten minsten vijf tellen, nagegoeg zestien voeten rijnlandsch (1) van de huizen, stallen, schuuren of andere gebouwen, en geensinds in de hooij stallen.

Artikel 4

Ook zal niemand eenige heidevlaggen, turf of andere ruwigheden, mo-

gen leggen bij of omtrent daar vuur wordt gestookt, maar ten minsten twee ellen (2), ruim zes voet rijnlansch daar van daan.

Artikel 5

Niemand zal eenig hooi, strooi of andere ruwigheden mogen leggen tegen gevitte (3) of gepleisterde schuuren, maar zullen daar van af moeten blijven, ten minste een el, ruim drie voeten rijnlansch.

Artikel 6

Niemand zal zig mogen verstouten om eenig dakstroo te laten leggen omtrent de huizingen of andere gebouwen, maar zodra het afgebroken is, of de werklieden van haar werk scheidende, het zelve elken avond moeten ruimen, alsmede op of neffens de Gemeente Straaten, geene mutsaardmijten vlag of heihooien mogen leggen, zullende ten minsten van de publieke wegen moeten blijven, vijf ellen, nagenoeg zestien voeten rijnlansch, ook zal een ieder welke turfschoppen digter dan vier ellen, ruim twaalf voeten rijnlansch aan den weg heeft staan dezelve digt moeten vitten of looken (4), langs den kant of kanten, daar den weg loopt.

Artikel 7

Niemand zal eenig hooi of stroomijten, of van wat soort het wezen mogt, mogen leggen bij huizingen, stallen of schoppen, maar ten minsten negen ellen, vijf palmen (5), ruim dertig voet rijnlansch daar vandaan.

Artikel 8

Ieder huisgezin zal zig moeten voorzien, van een behoorlijke water emmer of ketel en diegenen die paarden of beesten houden, daarenboven nog van een goede lantaarn, hier voor in artikel 1 vermeld, en een ladder, welke bij het voeren der brandschuur aan de voordeur van het huis zullen staan, terwijl het een ieder verboden wordt, lantaarns, emmers, ladders of ketels, aan anderen uit te leenen, of dezelve ter leen te ontvangen, zullende in geval van overtreding, zoo wel den uitleender als den ontleender, zig verschuldig maken aan de boeten bij dit reglement bepaald.

Artikel 9

Niemand zal zijn bedsteden met eenig hooij, stroo of takkenbossen, boven of van ter zijden mogen toezetten, of eenig hooij, stroo, of andere brandstoffen mogen leggen boven, beneden of van ter zijden de bakovens, ook zullen de bedsteden ten minstens twee ellen, ruim zes voeten rijnlansch, van het vuur of stookplaats moeten geplaatst zijn.

Artikel 10

Niemand zal vuur mogen stoken tegen eene gevitte wand, maar tegen een muur van steen ten minsten hoog twee ellen, zes voeten rijnlandsch en breed een el, twee palmen ruim vier voeten, en voorts de geheele schouw wel digt moeten maken, met leem of andere stoffen geen brandvattende, en boven de vorst van het huis ten minsten acht palmen, twee en een halve voeten opgemetseld moeten zijn, en dezelve schouwen ten minsten tweemaal of jaarlijksch moeten vegen en bij het voeren den brandschouw zuiver moeten zijn.

Artikel 11

Niemand zal enig vuur van het eene huis naar het andere mogen overbrengen, anders dan in een gedekte pot of ander machine dat het zelve voor den wind is bewaard.

Artikel 12

Niemand zal zig mogen verstouten om eenige zoogenaamde St. Martens (6) Vuuren te stooken of bij gelegenheid van vreugde bedrijven, met buskruit mogen schieten.

Artikel 13

Alle bakovens zullen digt moeten gemaakt zijn, dat er geene reeten of bersten in worden gevonden.

Artikel 14

Niemand zal eenig vlas in huis bij het vuur of en of op de bakoven mogen droogen of leggen, om het zelve te bearbeiten of te braken (7), maar dit zal moeten geschieden ten minsten drie en zestig ellen, ruim twee honderd voeten van de gebouwen in putten of kuilen en zal de afval of scheenen (8) terstond op de plaats moeten verbrand worden, ook zal des avonds geen vlas bij het licht mogen worden gebrakt, maar zal zulks moeten geschieden op den bovengemelden afstand van de gebouwen.

Artikel 15

Er zal geen vlas in de huizen mogen worden gezwongd (9), schoongemaakt, gehekeld (10) of geklopt bij of omtrent eenig vuur of ook niet des avonds bij het licht, maar alleenlijk bij den dag en ver genoeg van het vuur.

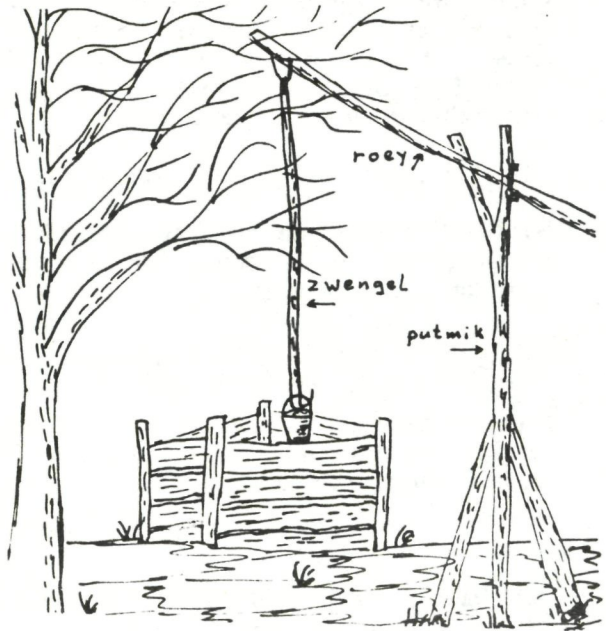
Artikel 16

Ook zal geen vlas of werk mogen worden gelegd op plaatsen bij of om-

trent het vuur of daar men met een brandend licht komt, maar alleen in kisten of kassen, daar het voor vuur en licht bevrijd is.

Artikel 17

De eigenaars van huizen zullen verplicht zijn te zorgen, dat hunne water putten altoos voorzien zijn van een behoorlijke putmik, zwengel, roey en haak en omringd van een goede houten of stenen putkuip, ter hoogte van tenminste acht palmen, ruim twee en een halve voet rijnslandsch, terwijl de bewoners van zodanige huizen waarbij waterkuilen zijn, in dezelve des winters eene behoorlijke opening zullen moeten houden.

Artikel 18

Onverminderd de jaarlijksche brandschouw zal de Schout (11), geassisteerd door twee leden van den Raad der Gemeente en zodanige deskundige als hij zal verkiezen mede te nemen, zoo menig maal over zodanige gedeelten der Gemeente de brandschouw voeren, als hij zulks dienstig zal oordeelen, zonder vaste tijden observeeren (12) of des wegens eenige bekendmaking te laten doen, maar dit veel en onverwagt bewerkstelligen, ten einde zig te verzekeren, dat de ingezetenen ten allen tijden en in allen deelen aan de verplichtingen, hun bij dit Reglement opgelegd, voldoen.

Artikel 19

Zodra iemand mogt ontdekken dat er in de Gemeente brand ontstaan is, zal hij verplicht zijn, aanstonds met de klokken (13) alarm te maken en zal ieder bekwaam ingezetene, zig dadelijk ter plaatse waar den brand mogte bestaan, moeten begeven, en verplicht zijn de orders te observeeren, welke hun door de leden van het Gemeente Bestuur, of door de daar toe speciaal gekwalificeerde personen zullen gegeven worden.

Artikel 20

Indien bij het voeren der brandschouw blijken mogt dat de schoorsteenen of bakovens niet in dien staat zijn welke tot voorkoming van brand vereijst wordt, zullen de schouwvoerders het herstel binnen een bepaalden tijd, daar van ordonneeren en daar aan binnen dien tijd niet voldaan zijnde, zodanige bakovens of schoorsteenen dadelijk doen inslaan en onbruikbaar maken en wanneer het defect bij de herschouw niet behoorlijk gerepareerd bevonden wordt, zoo als bij de schouw wordt bepaald, zal de boete verdubbeld worden.

Artikel 22

De overtredingen tegen de bepalingen van dit Reglement zullen worden geconstateerd bij proces verbaal bij de schouwvoeringen door de schouwvoerders, en in andere gevallen door het hoofd van het Plaatselijke Bestuur op te maken, zijnde tot het nagaan der overtredingen de veldwagter gehouden en verplicht, en elk lid van het Gemeente Bestuur daar toe bevoegd, gelijk ook alle andere ter goeder naam en faam staande personen, mits geassisteerd zijnde door twee geloofwaardige getuigen.

Artikel 23

De overtredingen tegen dit Reglement zullen door en voor de, door de Wet daartoe bevoegd verklaarde autoriteiten, worden vervolgd, terwijl de opbrengst der boete zal worden gestort in de Gemeentes Kas.

Artikel 24

De ouders of meesters zullen met betrekking tot de boeten en onkosten voor hunne gelastigden, kinderen en dienstboden verantwoordelijk zijn.

Artikel 25

Alle ingezetenen zijn verplicht, in geval van brand of bij het probeeren van spuiten behoorlijke assistentie te verleen.

Artikel 26

Het Gemeente Bestuur zal benoemen twee Brandmeesters en verder zodanige personen als zal oordeelen bij de spuit nodig te hebben.

Artikel 27

Indien er brand ontstaat zal uit ieder huis, uit de geboort of rot (14) een man moeten komen naar den brand met een emmer of schup, of pene (15) van te verbeuren eene boeten van eene gulden en vijftig cents.

Artikel 28

Alle de geene die het eerst met zijn paard bij de spuit is, en dezelve naar den brand vaert, zal genieten een premie van drie gulden.

Artikel 29

De Brandmeesters zullen bevoegd zijn, alle de nodige paarden en karren en verdere gereedschappen, indien het nodig is, te requireren (16), zonder tegenzegging van iemand, ook zal niemand tegen de Brandmeesters zig mogen verzetten, indien het gebeurde dat de spuit door hunne hui-zen, hoven of heijningen wordt gevaerd, op eene boete van zes gulden.

Artikel 30

De Brandmeesters zullen zodra de klok stormd, moeten present zijn, en zorgen dat de bergplaatsen der spuit zullen open staan, ten welken einde zij ieder van een sleutel van het Brandspuit huis moeten voorzien zijn, ook zal er steeds en sleutel van deze bergplaats in de naastgelegen woonhuizing van dezelve moeten berusten.

Artikel 31

Brandmeesters hebben de directie (17) over alle personen, die bij de spuit behooren, en niemand van hunne onderhoorige manschappen mag zig tegen hun verzetten. Veel minder dezelve beledigen, nog ook zul de eene persoon tegen den anderen geen twist omtrent zijne bezigheden maken, op een boeten van zes gulden.

Artikel 32

De spuit gekomen zijnde daar de brand is, zal dezelve door de pompers van den wagen afgeladen worden en zullen de overigen ieder zijn werk verrigten waartoe hij is benoemd.

Artikel 33

Vrouwen, meisjes of kinderen, zullen niet vermogen bij of omtrent den brand te komen of zullen dadelijk weg gezet worden.

Artikel 34

De brand geeindigd zijnde zal niemand die bij de spuiten behoord, zig hebben te verwijderen voor en alear dat alle de stukken die bij de spuiten behooren, zijn bij een gebragt, waar voor ieder in zijn functie zal hebben te zorgen en verantwoordelijk zijn.

Artikel 35

De Brandmeesters zullen onder toe zigt van den schout de spuiten proberen, en zodanige werkzaamheden doen verrigten als hij zal oordeelen in cas van (18) brand noodzakelijk te zijn, of dat ieder des te beter zig van zijnen pligt zal kunnen kwijten.

Artikel 36

Dit Reglement door hun Edele Grootagtbare Heeren Gedeputeerde Staaten geaprobeerd (19) zijnde, zullen van het zelve zoo vele exemplaren worden gedrukt dat aan alle die bij de spuiten behooren ieder voor zig zelve er eene zal bekoomen, en zullen de werkzaamheden van een ieder hier op ingevuld worden zullende het zelve na bekomen goedkeuring dadelijk, en vervolgens jaarlijks eenmaal worden gepubliceerd.

Artikel 37

De Brandmeesters en verder geaffecteerden (20) zullen door het Plaatselijk Bestuur benoemd worden.

Artikel 38

De Raad der Gemeente behoud aan zig de magt, om dit Reglement zodanig te veranderen of vermeerderen, als de zelve in tijd en wijle zal nodig oordeelen, mits daar op verzoekende en obteneerende (21), de approbatie (22) der Gedeputeerde Staaten deze provincie.

Aldus opgemaakt door het Gemeente Bestuur van Soerendonk op heden den veertienden september duizend acht honderd twee en twintig.”

A. v.d. Sanden (23),

W. Boelens,

F. Pompen (24).

Noten

- (1) Oude lengtemaat, ongeveer de onderkant van de voet. 1 Rijnlandse voet = 0,31 meter.
- (2) Oude lengtemaat, ongeveer de lengte van de gestrekte arm. 1 el = 0,69 meter.
- (3) Van vitselwerk - van gevlochten tenen (rijshout) en leemvervaardigd muurwerk.
- (4) Door beplanten dichtmaken.

- (5) Oude lengtemaat, ongeveer de breedte van een hand aan de binnenzijde, later op 10 cm. gesteld.
- (6) De St. Maartenvuren op 11 november.
- (7) De stengels breken.
- (8) Bast, schors en houtdeeltjes.
- (9) Het verwijderen van houtdeeltjes en vlasvezels.
- (10) Over een plank met spijkers het vlas trekken om de bast te splijten.
Zie voor de vlasbewerking ook Winkelmolen H XV par. 8c.
- (11) De plaatsvervanger van de heer in diens gebied, trad op als voorzitter van de Schepenbank.
- (12) Bevelen, gelasten.
- (13) Meestal van de Kerk of Kerktoren.
- (14) Georganiseerde Burgerwacht in een rot of wijk.
- (15) Straf of boete.
- (16) Verlangen, vorderen.
- (17) Leiding.
- (18) In geval van.
- (19) **Goedkeuren, instemmen.**
- (20) Aangewezenen.
- (21) Verkrijgen.
- (22) Goedkeuring.
- (23) Burgemeester van 1 maart 1814 - 12 november 1831.
- (24) De wethouders.

De bovenstaande noten zijn verzorgd door de redactie van de Aa-kroniek.

De streekarchivaris,
R.J. Jansen.